

Rovers, B. 2000. "Opheldering." Justitiekrant 15

Het ophelderingspercentage

Ben Rovers

Senioronderzoeker

Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR),
Leiden

Sommige getallen gaan alleen maar omlaag, zoals het ophelderingspercentage. Werd in 1965 nog ongeveer de helft van alle geregistreerde misdrijven opgehelderd. In 1999 bedroeg dit percentage nog slechts 15 procent. De pakkans wordt dus steeds geringer en er lijkt nog geen zicht op herstel, ondanks allerlei innovaties in het recherchewerk. Nu is de veel gehoorde kritiek dat de daling in het ophelderingspercentage ten onrechte het beeld doet ontstaan van een slecht functionerend opsporingsapparaat, terwijl deze daling toch vooral wordt veroorzaakt door externe factoren: de toegenomen (geregistreerde) criminaliteit. Daar valt niet tegenop te reageren, zo is de redenering.

Het ophelderingspercentage is inderdaad een slechte maat om politie-output te meten. Hiervoor heb je een maat nodig die minder gevoelig is voor omstandigheden en ontwikkelingen die zich buiten de politie voordoen. Het absolute aantal opgehelderde misdrijven is zo'n maat die, meer dan het ophelderingspercentage, een goed beeld geeft van wat de politie ieder jaar 'produceert'. Jammer genoeg voor de politie laat ook deze maat geen rooskleurig beeld zien. Tussen 1965 en 1984 nam het aantal opgehelderde misdrijven nog toe van 88.000 per jaar tot 273.000 per jaar. Sedertdien gaat het echter gestaag bergafwaarts. In 1999 bereikte het aantal opgehelderde misdrijven het laagste punt in 15 jaar; in dat jaar werden 194.000 misdrijven opgehelderd. Bijna 30 procent minder dan in 1984. Om een nog zuiverder maat voor de output te verkrijgen, moet je controleren voor het aantal executieve politiefunctionarissen dat (potentieel) beschikbaar is voor opsporingsactiviteiten. Als we dit doen, ziet het beeld er nog slechter uit: tot 1984 weer de opgaande lijn; in dat jaar bedroeg het aantal opgehelderde misdrijven per executieve politiefunctionaris 10. In 1999 werden per executieve politiefunctionaris gemiddeld iets minder dan 6 misdrijven opgehelderd, ruim 40 procent minder dan in 1984.

Er is een lichtpuntje in de duisternis. Sinds het midden van de jaren negentig neemt het aantal door de politie aangehouden verdachten toe. In 1994 werden 243.000 verdachten aangehouden, vier jaar later, in 1998, lag dit aantal bijna 11 procent hoger op 269.000. Ook wanneer we deze cijfers afzetten tegen het aantal executieve politiefunctionarissen, is sprake van een bescheiden toename (4 procent). Een en ander betekent

dat er per opgehelderd misdrijf gemiddeld meer verdachten worden aangehouden dan vroeger. Dit kan wellicht worden verklaard uit het feit dat de politie zich in toenemende mate bezig houdt met de opsporing van allerhande vormen van georganiseerde criminaliteit. Dit zijn zaken die heel veel tijd en menskracht vergen, maar die, jammer voor de politie, een geringe betekenis hebben voor het ophelderingspercentage. Deze ontwikkeling is echter van de laatste jaren en kan geen derhalve geen afdoende verklaring bieden voor de gestage outputdaling sinds het midden van de jaren tachtig. Het waarom van deze ontwikkeling laat zich alleen maar raden. Ik houd het erop dat er bij de politie naar rato steeds minder menskracht wordt ingezet voor de opsporingsfunctie ten gunste van taken zoals surveillance, preventie en dergelijke. Dat is een keuze waarover je kunt discussiëren. Ik hoop overigens voor de politie dat ik gelijk heb, want als ik ongelijk heb zijn de implicaties tamelijk ernstig. Het zou betekenen dat steeds meer politiefunctionarissen steeds minder misdrijven ophelderen.